

зультаті, комплексне використання зазначених положень надасть можливість проводити максимально ефективну, зважену і обґрунтовану політику щодо управління фінансовими ресурсами міста.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вітлінський В.В. Моделювання економіки: навч. посіб. / В.В. Вітлінський; М-во освіти і науки України, КНЕУ. – К.: КНЕУ, 2003. – 408 с.
2. Воробьева В. Проблемы формирования бюджетного потенциала муниципалитетов в реализации финансовой политики региона / В. Воробьева // Управленческое консультирование. – 2002. – №2.
3. Зенченко С.В. Бюджетный потенциал региона и методические подходы к его оценке / С.В. Зенченко // Региональные проблемы преобразования экономики. – 2008. – № 1. – С. 186–198.
4. Іоненко К.В. Формування та оцінка фінансового потенціалу регіону: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец.08.00.08 «Гроші, фінанси і кредит» / Іоненко Катерина Василівна; Державна установа «Інститут економіки та прогнозування НАН України». – К., 2007. – 20 с.
5. Конярова Э.К. Управление воспроизводством финансового потенциала региона: автореф. дис. на соискание ученой степени канд. экон. наук / Э.К. Конярова. – Ижевск, 2005. – 20 с.
6. Кулешова І.П. Особливості регулювання бюджетних відносин на регіональному рівні / І.П. Кулешова // Економічний простір. – 2010. – №41.
7. Пасічник Ю.В. Бюджетний потенціал економічного зростання в Україні: монографія / Ю.В. Пасічник. – Донецьк: ТОВ «Юго-Восток Лтд», 2005. – 642 с.
8. Полякова О.Ю. Моделирование системных характеристик экономики: учеб. пособ. / О.Ю. Полякова, А.В. Милов; М-во образования и науки Украины, Харьковский гос. эконом. ун-т. – Х.: ИД ИНЖЭК, 2004. – 296 с.
9. Пушак Я.Я. Бюджетний потенціал регіону та механізм його використання / Я.Я. Пушак, Г.І. Пушак // Економічні науки. – Вип. 7 (25). – Ч. 5. – 2010. – (Серія «Облік і фінанси»).

УДК 636.033 (477)

СТАНОВЛЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ М'ЯСНОГО СКОТАРСТВА В УКРАЇНІ

Яценко В.М., д.е.н., професор,

Яценко М.В., к.е.н., доцент,

Ткачук І.Й., викладач

Черкаський державний технологічний університет

В статье проведён анализ состояния мясного скотоводства в Украине. Определены объективные факторы и предложены организационно-экономические мероприятия, способствующие в перспективе развитию отрасли.

Ключевые слова: мясное скотоводство, перспектива, развитие.

In the article the analysis of the state of meat cattle breeding in Ukraine is carried out. Objective factors are determined and organizational-economic measures, which facilitate the development of the branch in prospect, are proposed.

Key words: meat cattle breeding, prospect, development.

Сільське господарство – одна із специфічних і незахищених галузей економіки України. Призначення і роль аграрного сектора полягає у забезпеченні добробуту населення і продовольчої безпеки країни. Конкурентоспроможність аграрного виробництва характеризується рівнем забезпеченості внутрішнього попиту країни за рахунок власного виробництва.

Особливе значення у забезпеченні країни продовольством має задоволення потреб населення у продуктах тваринного походження, серед яких одне з головних місць належить галузі м'ясного скотарства. Проблемам розвитку конкурентоспроможного м'ясного скотарства приділили свою увагу такі вчені, як М.Й. Малік, П.Т. Саблук, Ю.Ф. Мельник, І.І. Лукінов, В.Я. Месель-Веселяк, В.Й. Шиян, М.В. Зось-Кіор та інші науковці, проте розвиток галузь не одержала.

Нині м'ясопродуктовий підкомплекс перебуває в кризовому стані через недостатню підтримку з боку держави, а також застарілі технології вирощування худоби, низький рівень цін та недостатню платоспроможність населення. Україна – велика аграрна держава, але виробництво м'яса яловичини в останні роки не задовольняє в достатній кількості існуючий попит споживачів, через це в Україну імпортується приблизно 380 тис. т м'ясопродукції. За останні роки різко скоротилось поголів'я тварин, селекційно-племінна робота неефективна і не задовольняє вимог сучасності.

Перші кроки становлення галузі м'ясного скотарства в Україні припадають на середину 50-х років минулого століття. Зарубіжний досвід по формуванню галузі м'ясного скотарства на той час показав, що найбільш ефективним шляхом створення нових м'ясних порід є промислове і поглинальне схрещування спеціалізованих м'ясних порід з поголів'ям місцевої худоби, молочного й комбінованого напрямку продуктивності. При цьому враховується високий генетичний потенціал поліпшуючих, м'ясних порід і гарна пристосованість до місцевих природно-кліматичних умов із комплексом цінних якостей поліпшуючих порід.

Розвиток м'ясного скотарства розпочався із закупівлі по імпорту м'ясного поголів'я ВРХ іноземної селекції. Починаючи з 1955 по 1972 рік, було завезено із-за кордону 981 голову спеціалізованої м'ясної худоби. Тварини майже всіх імпортних м'ясних порід добре пройшли акліматизацію та пристосувались в різних зонах України. Отримані позитивні результати їх застосування у промислового схрещуванні. Ці матеріали обумовили перспективність їхнього подальшого використання для створення своїх, вітчизняних м'ясних порід і типів. Починаючи з 1972 року, за ініціативою вітчизняних вчених М.А. Кравченка, Ф.Ф. Ейснера, П.Л. Погребняка, В.Ю. Недави, М.В. Зубця була обумовлена необхідність і розроблена методика створення своїх, вітчизняних м'ясних порід і подальшого розвитку на Україні галузі спеціалізованого м'ясного скотарства. У різних природно-географічних зонах України створили 18 племінних господарств-оригінацій по виведенню української м'ясної худоби. Робота була завершена створенням трьох вітчизняних м'ясних порід – української м'ясної (1993 р.), волинської (1994 р.) і поліської (1998 р.). Успішно велась робота по створенню знам'янської, південної та сентальської м'ясних порід. Крім цього, в Україні, у дуже обмеженій кількості в окремих господарствах розводиться худоба імпортних м'ясних порід: абердин-ангуської, герефордської, шаролезької, лімузинської, світлої аквітанської та ін.

Аналіз сучасного стану м'ясного скотарства в Україні показує, що на початку 2003 року розведенням м'ясної худоби в Україні займалося близько 300 господарств різної форми власності. Вони утримували більше 150 тис. голів м'ясної худоби, в тому числі близько 50 тис. корів.

За останні шість років регулювання ринкових взаємовідносин маточне поголів'я худоби м'ясного напрямку продуктивності скоротилося майже наполовину, а кількість господарств, які розводять м'ясну худобу, зменшилося на 30 %.

У 2010 році в Україні вироблено 428 тис. тонн м'яса яловичини та телятини (у забійній вазі), що у 4,6 разу менше 1990 р. і становить близько 1,16 % його світового виробництва.

Основою розвитку м'ясного скотарства станом на 01.01.11 р є 61 племзавод та 161 племрепродуктор, де утримуються, відповідно, 12,5 та 11,6 тис. корів. Близько 16,5 тис. голів м'ясних корів утримують товарні господарства. Питома вага м'ясних корів становить 6,0 % від наявного на початок 2011 року поголів'я корів у сільськогосподарських підприємствах усіх форм власності. Для України така кількість поголів'я є дуже маленькою.

Роблячи аналіз даних щодо виробництва основних видів продукції тваринництва в господарствах країни, відзначаємо, що на початку 90-х років основним видом м'яса були яловичина та телятина. Однак у теперішній час ситуація кардинально змінилась і основним видом є виробництво м'яса птиці, і в останні роки спостерігається різке збільшення виробництва і споживання цієї продукції. Це пояснюється тим, що ціна на м'ясо птиці значно менша, аніж на м'ясо свинини та яловичини.

Проте, виходячи із науково-обґрунтованих норм харчування, людина повинна споживати на рік 45 кг яловичини, тому необхідно у господарствах всіх форм власності мати 1,5–2,0 млн. м'ясної породи великої рогатої худоби.

Аналізуючи світовий досвід, вирішити цю проблему можливо за рахунок всебічного розвитку галузі спеціалізованого м'ясного скотарства, яка може забезпечити збільшення виробництва високоякісної яловичини. В Україні створилися об'єктивні умови для інтенсивного формування цієї галузі тваринництва.

Визначальними об'єктивними факторами, які надають можливість в перспективі розвитку галузі спеціалізованого м'ясного скотарства, є такі:

- **продовольчі.** Великий дефіцит виробництва м'яса і його споживання, особливо яловичини. Населення далеко не повністю забезпечується цим важливим білковим продуктом харчування. Вимагає поліпшення якісних показників яловичини від тварин молочних і комбінованих порід.

- **соціальні.** У сільській місцевості багатьох областей України більше третини населення – пенсійного віку. При постійному зменшенні чисельності працездатного сільського населення м'ясне скотарство потребує у 8–10 разів менше трудових ресурсів. Це пояснюється використанням маловитратної технології утримання м'ясної худоби.

- **енергетичні.** При існуючому дефіциті енергоносіїв ця галузь вимагає мінімальних витрат електроенергії, механізмів і машин. Енергоємність м'ясного скотарства на 60–80 % менша порівняно з молочним скотарством.

- **екологічні.** На особливу увагу заслуговує розвиток м'ясного скотарства в регіонах, які забруднені радіонуклідами в результаті аварії на ЧАЕС. Тут дуже гостро стоїть проблема із трудовими ресурсами і одержанням екологічно чистої продукції. Ця галузь допомагає вирішити проблему зайнятості населення. Крім того, з м'ясом в організм людини попадає менше радіонуклідів, особливо стронцію, ніж з молоком.

- **ресурсні.** М'ясна худоба вимагає значно менших витрат концентрованих кормів, більш ефективно використовує пасовища. Необхідне створення високопродуктивних культурних пасовищ і луків, з яких значно дешевше корми, одночасно й раціональне використання наявних кормових ресурсів та рентабельне ведення галузі м'ясного скотарства.

- **цінові.** Ціни на продукцію м'ясного скотарства не забезпечують простого відтворення стада. Відсутнє прогнозування цінової політики, недостатньо розвинена ринкова інфраструктура та недосконала система управління ринком.

- **економічні.** У раціонах харчування м'ясної худоби застосовують більш дешеві грубі та зелені корми, відходи харчової промисловості. Від них одержують високоякісне м'ясо та шкіри, цінну сировину для фармацевтичної промисловості при енерго- та ресурсозберігаючій технології його утримання.

У багатьох регіонах України, що мають незатребувані земельні площі, при створенні культурних і поліпшенні наявних природних угідь і пасовищ таку можливість можна направити на використання специфічних особливостей м'ясної худоби при її вирощуванні. Ця галузь тваринництва може стати майбутньою перспективою не тільки в забезпеченні високоякісним м'ясом і м'ясопродуктами за науково обґрунтованими нормами харчування, але й у поліпшенні життєвого рівня населення, створенні стратегічних ресурсів нашої країни та її експортного потенціалу.

Для відродження м'ясного скотарства в Україні, на нашу думку, необхідно застосувати такі організаційно-економічні заходи:

- поступово нарощувати поголів'я ВРХ;
- відновити селекційно-племінну роботу і забезпечити агроформування високопродуктивною худобою;

- необхідно створити оптимальні за розмірами виробництва;
- покращити і в подальшому розвивати кормову базу і раціональну годівлю худоби;
- застосовувати нові технології утримання худоби і виробництва продукції;
- зі вступом України до СОТ освоювати нові ринки збуту продукції;
- відновлювати і розвивати занедбану переробну промисловість.

В теперішній кризовий час держава не повинна залишатися осторонь проблем, які склалися в сільському господарстві, і всіляко підтримувати цю галузь. Для цього необхідно здійснити ряд заходів на урядовому рівні, а саме:

- активно працювати із залученням вітчизняних та іноземних інвестицій;
- на пільговій основі забезпечити тваринницькі агроформування матеріально-технічними ресурсами;
- надавати субсидії та дотації на виконання державних програм, проектів підвищення конкурентоспроможності продукції галузі скотарства;
- сільськогосподарські товариства орієнтувати на впровадження нових технологій вирощування та утримання худоби;
- вирішити гостру проблему інвестування в галузь тваринництва, зокрема джерел їх надходжень, серед яких поряд із посиленням внутрішньогалузевих нагромаджень необхідно задіяти механізм пільгового кредитування.

Отже, поєднання вищезазначених організаційно-економічних чинників з державною підтримкою розвитку сільського господарства дасть змогу виробляти конкурентоспроможну і високоякісну продукцію м'ясного скотарства.

ЛІТЕРАТУРА

1. Буркат В.П. Історичні аспекти розвитку теорії селекції у скотарстві України: монографія / В.П. Буркат, І.С. Бородай. – К.: Аграрна наука, 2006. – 584 с.
2. Стратегія розвитку м'ясного скотарства в Україні у контексті національної продовольчої безпеки / Укр. акад. аграр. наук, Ін-т розведення і генетики тварин; За ред. М.В. Зубця, І.В. Гузева. – К.: Аграрна наука, 2005. – 176 с.
3. Пабат В.О. Практичні рекомендації щодо формування стад м'ясної худоби в Україні / В.О. Пабат, Д.Т. Вінничук. – К.: Наукова думка, 2004. – 62 с.
4. Рыжков В.Г. Использование ресурсного потенциала мясного скота при разных технологиях содержания / В.Г. Рыжков, В.А. Марченко // Науч.-техн. бюл. / УААН, Ин-т животноводства. – Харьков, 1995. – № 69. – С. 25–31.
5. Кравченко Н.А. Породы мясного скота / Н.А. Кравченко. – К.: Вища школа, 1979. – 288 с.

УДК 330.14

РОЛЬ СОЦІАЛЬНОГО КАПІТАЛУ У СИСТЕМІ РИНКОВОГО СЕРЕДОВИЩА

Дерій Ж.В., к.е.н., доцент,

Зосименко Т.І., к.е.н., доцент

Чернігівський державний технологічний університет

В статье исследованы подходы к определению понятия «социальный капитал», выделены уровни его анализа. Главным вопросом является определение роли и значения социального капитала для рыночной среды Украины, влияния государственной политики на его формирование и развитие.

Ключевые слова: *социальный капитал, человеческий капитал, институты, нормы, ценности, доверие, концепция социального капитала.*

In the article the approaches to determining the concept of social capital are considered, the levels of its analysis are distinguished. The main problem is to determine the role and importance of social capital for market environment of Ukraine, the influence of public policy on its formation and development.

Key words: *social capital, human capital, institutions, norms, values, trust, concept of social capital.*

Постановка проблеми у загальному вигляді. Побудова в Україні ефективної соціально орієнтованої економіки неможлива без переоцінки соціально-економічних цінностей, перегляду орієнтирів соціальної політики в напрямках зростання значення самовираження, зростання добробуту та якості життя. В економічній літературі останніх років вже визнано той факт, що соціальні зв'язки, довіра, культура відіграють важливу роль у підтримці економічного розвитку. При цьому соціальний капітал виступає необхідним ресурсом для інтенсивного соціально-економічного зростання та невід'ємною складовою конкурентоспроможної національної економіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Категорія «соціальний капітал» вперше з'явилась у 1916 р. у наукових працях Л.Д. Хеніфен, який зазначав, що соціальний капітал включає ті нематеріальні активи, які мають найбільше значення у повсякденному житті людей, а саме: доброзичливість, комунікабельність, симпатія та соціальні зв'язки між окремими людьми та сім'ями, що утворюють соціальну одиницю [1].

Відомими дослідниками соціального капіталу вважаються також Дж. Джейкобс [2], П. Бурдье [3] та Ж.К. Пасерон [4]. Широке відображення цієї категорії у наукових дослідженнях пов'язано з ім'ям Р. Патнема. Р. Патнем визначив соціальний капітал за допомогою таких рис соціальної організації, як